

Dariusz Szymikowski

Faustyn II (1926-1929) – kaszubskie korzenie władcy haitańskiej wyspy (1)

Faustyn Wirkus – biały król Gonawy (autor: James Bama)
(Źródło: <http://grapefruitmoongallery.com/9667>)

Inspiracja

W czasie studiów, gdzieś na przełomie lat 80. i 90. ubiegłego wieku, przeczytałem w „Pomeranii” (z 1975 r.) artykuł pt. *Saga Hinzów*, autorstwa Ryszarda Ciemińskiego. Autor, a w zasadzie jego rozmówca (dr Henryk Hinz) wspomniał w nim o władcy Gonawy – wyspy należącej do Haiti.

Wyspa La Gonave

(Źródło:

<http://bloximages.chicago2.vip.townnews.com/billinggazette.com/content/tncms/assets/v3/editorial/0/e0/0e0c604c-16eb-5fef-9ab9-eeffd8d29e23/5064afae74b5d.preview-620.jpg>)

Ów monarcha miał nazywać się Faustyn Wirkus. Urodził się w Ameryce, a jego rodzice pochodzili z Kaszub. Sprawa nie wywołała wówczas we mnie większego zainteresowania. Zaledwie kilka miesięcy temu, przeglądając różne informacje w Internecie, przez przypadek natrafiłem na zupełnie inne ujęcia pochodzenia Faustyna Wirkusa – pisano o nim jako o wielkim Polaku, synu polskich emigrantów, czy też żołnierzu o amerykańsko-polskim pochodzeniu. Dopiero przy bardziej wnikliwym przeglądzie stron internetowych można było także znaleźć skromne wzmianki (w postaci komentarzy do artykułów) o jego kaszubskim pochodzeniu.

Kim więc był Faustyn II, władca Gonawy? Jakie były jego rodzinne i etniczne korzenie? Postanowiłem tę sprawę wyjaśnić. Artykuł powstał dzięki pomocy wielu osób, którym chciałbym teraz podziękować. Szczególne podziękowania należą się Sebastianowi Skerce, który jest autorem jednej z części artykułu i współautorem innej. Obaj wyrażamy nadzieję, że niniejszą pracą udało się przybliżyć rodakom dosyć tajemniczą postać – aby przekonać się o tym, jak niewiele o nim wiemy wystarczy prześledzić zmiany treści hasła *Faustyn Wirkus* w jego polskojęzycznej wersji na Wikipedii oraz w innych językach (zob.:

http://fr.wikipedia.org/wiki/Faustin_Wirkus; http://en.wikipedia.org/wiki/Faustin_E._Wirkus; http://es.wikipedia.org/wiki/Faustino_II) – władcy haitańskiej wyspy i włączyć ją do naszej wspólnotowej pamięci. Pragniemy też ukazać Kaszubom fragment własnej historii, dla wielu – zapewne – zupełnie nieznaną. Ponadto, mając nadzieję, że artykuł zachęci Kaszubów do podjęcia własnych poszukiwań genealogicznych, pewne jego części mają charakter niemal instruktażowy (o tym, gdzie i w jaki sposób można uzyskać potrzebne informacje), co może się okazać przydatne dla osób, które do tej pory nie zajmowały się genealogią. W związku z tym zrezygnowaliśmy z naukowego charakteru artykułu. Chcemy jedynie pokazać drogę, krok po kroku, która prowadziła nas do celu, jakim było przede wszystkim wyjaśnienie pochodzenia Faustyna Wirkusa, a w mniejszym stopniu ukazanie jego losów. Wskazujemy przy tym przydatne źródła historyczne, sposoby ich wykorzystania oraz miejsca, gdzie się znajdują.

Sam Faustyn Wirkus, którego życie przypadło na schyłek XIX w. i niemal całą pierwszą połowę następnego stulecia, nie ułatwiał sprawy w poszukiwaniach. Można by nawet rzec, że je utrudniał. W różnego rodzaju opracowaniach, zwłaszcza tych dostępnych w Internecie, wskazuje się różne daty i miejsca jego narodzin. Ale co zrobić, gdy sam Wirkus tak postępował?! Świadczą o tym zachowane listy pasażerów statków, którymi płynął na przełomie lat 20. i 30. XX wieku.

Form 688
U. S. DEPARTMENT OF LABOR
IMMIGRATION SERVICE

Record on this blank United States citizens and citizens of insular possessions of the United States arriving at a port of continental United States from a foreign port or a port of the insular possessions of the United States, and such citizens arriving at a port of said insular possessions from a foreign port, a port of continental United States, or a port of another insular possession.

Number 3

LIST OF UNITED STATES CITIZENS
(FOR THE IMMIGRATION AUTHORITIES) 198

S. S. STUYVESANT Sailing from Port au Prince (Haiti), March 22nd, 1929, Arriving at Port of New York March 27th 1929, 1929

No. on List.	NAME IN FULL		AGE.	Sex.	MARRIAGE STATUS	IF NATIVE OF UNITED STATES INSULAR POSSESSION OR IF NATIVE OF UNITED STATES, GIVE DATE AND PLACE OF BIRTH (CITY OR TOWN AND STATE).	IF NATURALIZED, GIVE NAME AND LOCATION OF COURT WHICH ISSUED NATURALIZATION PAPERS, AND DATE OF PAPERS.	ADDRESS IN UNITED STATES.
	FAMILY NAME.	GIVEN NAME.						
1	Gordon	Reginald	65	M	M	New York City, New York, November 10th 1865.	-----	Newburgh, N.Y.-
2	Gordon	Ida Worth	62	F	M	New York City, New York, February 18th 1869.	-----	Newburgh, N.Y.-
3	Lundin	Emma Louise	67	F	M	-----	Chicago, Ill., 1887.-	5016, N. Ashland Ave, Chicago Ill.
4	Wirkus	Fausten E.	34	M	S	Pennsylvania, Pittston, November 16th 1894.	-----	240, Washington Ave, Brooklyn, New York.
5	Crumbie	Frank Reeler Tr.	30	M	S	Nyack, New York, USA, November 11th 1900.	-----	Nyack, New York.
6								
7								

Handwritten signature: Harold Green - Aug 4 59

Lista pasażerów statku *Cottica* (z Port au Prince do Nowego Jorku, 1929 r.). Faustyn Wirkus ostatni na liście (podana data urodzin: 16.11.1896 r.; miejsce: Pittston) (Źródło: Ancestry.com. *New York, Passenger Lists, 1820-1957* [database on-line]. Provo, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2010)

LIST OF UNITED STATES CITIZENS
(FOR THE IMMIGRATION AUTHORITIES)

54

S. S. *COTTICA* Sailing from *PORT AU PRINCE ON OCTOBER 11th, 1928*, 192 , Arriving at Port of *New York 16th October*, 1923

No. of List	NAME IN FULL		AGE		Sex	Status	IF NATIVE OF UNITED STATES INSULAR POSSESSION OR IF NATIVE OF UNITED STATES, GIVE DATE AND PLACE OF BIRTH (CITY OR TOWN AND STATE)	IF NATURALIZED, GIVE NAME AND LOCATION OF COURT WHICH ISSUED NATURALIZATION PAPERS, AND DATE OF PAPERS.	ADDRESS IN UNITED STATES
	Family Name	Given Name	Yrs.	Mos.					
1	Clark	Florence M.	41	11	F	M	Nov. 25, 1890 - New York		435 E. 230th, St. New York.
2	Merritt	Alice	65	✓	F	S	Staten Island - New York City April 1th 1867		12 East-96th, St. New York.
3	Uthri	Ethel	28	11	F	S	New York City, Dec. 9th 1905		Woodland Rd. Bloomfield New Jersey
4	Hett	Lillian	28	✓	F	M	Havana-Cuba Mar 10th 1874 <i>PP 167</i>	<i>Wedland Spain</i>	Un. Place-Rtd. Park - New Jersey.
5	Norman	Holt	37	0	M	M	Chicago-Illinois - March 7, 1895		49 Sherman Ave. Tomskville MI NY
6	Wirkus	Faustian	35	10	M	S	Pittston Pennn. Nov. 16 1897		240 Washington Ave. Brooklyn N.Y.
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									
15									
16									
17									

Lista pasażerów statku *Stuyvesant* (z Port au Prince do Nowego Jorku, 1931 r.). Faustin Wirkus przedostatni na liście (podana data urodzin: 16.11.1894 r.; miejsce: Pittston) (Źródło: Ancestry.com. *New York, Passenger Lists, 1820-1957* [database on-line]. Provo, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2010)

S. S. *"COTTICA"* sailing from *PORT AU PRINCE*, AUGUST 1st, 1923, Arriving at Port of *NEW YORK, AUGUST 6th*, 1923

No. of List	NAME IN FULL		AGE		Sex	Status	IF NATIVE OF UNITED STATES INSULAR POSSESSION OR IF NATIVE OF UNITED STATES, GIVE DATE AND PLACE OF BIRTH (CITY OR TOWN AND STATE)	IF NATURALIZED, GIVE NAME AND LOCATION OF COURT WHICH ISSUED NATURALIZATION PAPERS, AND DATE OF PAPERS.	ADDRESS IN UNITED STATES
	Family Name	Given Name	Yrs.	Mos.					
1	Johnson	Lucius	47	✓	M	M	New York, June 24th, 1882		Navy Dept., Washington
2	Johnson	Margaret	36	✓	F	M	North Dakota, Nov. 17th, 1891		same as # 1
3	Johnson	Margaret	18	✓	F	S	Osma, October 16th, 1910		same as # 1
4	Johnson	Theodore	11	✓	F	S	Washington (D.C.), April 13th, 1912		same as # 1
5	Johnson	Lucius	6	✓	M	S	Langbech (Cal.), April 6th, 1923		same as # 1
6	Fitpatrick	Joseph, W.	36	✓	M	M	New York, (N.Y.), March 6th, 1886		1909 Dorothy Av., Louisville (Ky)
7	Fenney	Ray, E. A.	35	✓	M	M	Woodburn (Oregon), March and 1894		Salem (Oregon)
8	Malley	Harry, F.	35	✓	F	S	Randolph (Ile se), June 7th 1894		Hamilton Soc Co., Dover (N.H.)
9	Walling	Amph, G.	44	✓	M	M	erie (Penn), March 28th, 1885		550 West 8th Street, Erie (Penn)
10	Sullivan	Jean, R.	32	✓	M	S	Condon (N.Y.), USA, Sept. 4th, 1897		2421 South 17th Av., Philadelphia
11	Spurke	Mary Elizabeth	16	✓	F	S	Alton (Ill.), July 10th, 1911		Spurke Milling Company, Alton (Ill.)
12	Robertsy	Marke	35	✓	F	S	Sumnerville (W), Dec. 4th, 1894		600 Chestnut, Sumnerville (W)
13	Wibke	Max, G.	42	✓	M	M	Port au Prince (Haiti), 9th May, 1867	Supreme Court, New York City, July 14th, 1921	28 Broadway, New-York City
14	Wibke	Florence	34	✓	F	M	New Ark (N.J.), 18th August 1895		28 Broadway New-York City
15	Wirkus	Faustian	32	✓	M	S	Pittston (Penn), Nov. 16th, 1896		286, Main Str., Dupont (Penn)
16									
17									

Lista pasażerów statku *Cottica* (z Port au Prince do Nowego Jorku, 1932 r.). Faustin Wirkus ostatni na liście (podana data urodzin: 16.11.1897 r.; miejsce: Pittston) (Źródło: Ancestry.com. *New York, Passenger Lists, 1820-1957* [database on-line]. Provo, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2010)

Należy zauważyć, że rozbieżności w dacie sięgały kilku lat (data dzienna i miesiąc nie zmieniały się). Ciekawe, jakie mogły być motywy takiego postępowania. W prezentowanych wyżej źródłach Wirkus był jednak konsekwentny w sprawie miejsca swych narodzin. Tej zgodności nie widać jednak w innych źródłach i opracowaniach. Różnice mają tu zasięg wręcz kontynentalny. Według niektórych z nich miał się urodzić w Ameryce,

według innych w Europie (Francja, Niemcy, Rosja). Szczegółowo napiszę o tym w następnych częściach. Prace poszukiwawcze utrudniały różne formy zapisu nazwiska w źródłach (obok *Wirkus*, pojawiały się m.in. *Wirkies*, *Wierkusz*). Ważne było zwłaszcza ustalenie daty i miejsca narodzin nie tylko samego Faustyna, ale też jego rodziców i dziadków. A to możliwe stało się po przeprowadzeniu kwerendy bibliotecznej i archiwalnej.

Artykuł składa się z dziesięciu części. W częściach 2, 3 i 4 zostanie przedstawione to, co dotychczas o *Wirkusie* napisano. Część 5, autorstwa Sebastiana Skerki, będzie poświęcona temu, co nasz bohater sam o sobie napisał. W drugiej połowie artykułu (części 6-9) zostaną omówione rezultaty poszukiwań archiwalnych odnośnie daty i miejsca urodzin Faustyna oraz jego rodziców i dziadków, co dało asumpt do napisania (wspólnie z Sebastianem Skerką) krótkiego zarysu biograficznego, w którym nacisk położono przede wszystkim na kwestie genealogiczne. W ostatniej części (10) chciałbym się podzielić z Czytelnikami przemyśleniami, które zrodziły się przy pisaniu tego artykułu.